

PISA XALQARO BAHOLASH DASTURINING O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI.

Shaximardonova Baxtigul Xo'shboqovna

DTPI Pedagogika fakulteti Pedagogika-psixologiya kafedrası o'qituvchisi

baxtigulshaximardonova@gmail.com

Balliyeva Sadoqat Abulqosimovna

DTPI Pedagogika fakulteti Pedagogika yo'nalishi 4-bosqich talabasi sadoqatvaliyeva25@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada PISA xalqaro baholash dasturida aqliy salohiyati yuqori bo'lgan o'quvchilarning ishtiroki, uning ahamiyati, afzalliklari, imkoniyatlari haqida, yurtimiz rivojiga ham muhim bir jarayon ekanligi haqida so'z yuritiladi. Ushbu jarayonda O'zbekistonning qay darajada ishtiroki va bu dastur yuzasidan amalga oshirilayotgan ishlar va kelgusidagi maqsad va vazifalar haqida fikr taklif va mulohazalar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Aqliy salohiyat , PISA , kitobxonlik madaniyati, fikrlar dueli, muallif bilan suhbat", xabardorlik.

Аннотация: В статье рассматривается участие учащихся с высоким уровнем интеллектуального потенциала в международной программе оценивания PISA, а также её значение, преимущества и возможности. Подчёркивается, что данная программа является важным процессом, способствующим развитию нашей страны. Также в статье освещается уровень участия Республики Узбекистан в программе PISA, анализируются проводимые в рамках данной программы мероприятия, а также представлены мнения, предложения и выводы относительно будущих целей и задач.

Ключевые слова: Интеллектуальный потенциал, PISA (Международная программа оценки образовательных достижений учащихся), культура чтения, дуэль мнений, беседа с автором, осведомлённость.

Abstract: The article discusses the participation of students with high intellectual potential in the international PISA assessment program, as well as its importance, advantages, and opportunities. It emphasizes that this program is a significant process contributing to the development of our country. In addition, the article examines the level of Uzbekistan's participation in the PISA program, the activities being implemented within this framework, and presents opinions, suggestions, and reflections on future goals and objectives.

Key words: Intellectual potential, PISA (Programme for International Student Assessment), reading culture, debate of ideas, conversation with the author, awareness.

KIRISH

Mamlakatimizda ta'lim-tarbiya tizimini tubdan isloh qilishda yangi yangi imkoniyatlar yaratilib kelinmoqda. Bugungi kun farzandlari jahon andozalari darajasida zamonaviy bilim va kasb – hunarlarni egalashi, jismonan va ma'nan yetuk insonlar bo'lib ulg'ayishi, ularning qobiliyati, iste'dodi, intellektual salohiyatini yuzaga chiqarish, yosh avlod qalbida Vatanga sadoqat va fidoyilik tuyg'ularini yuksaltirish borasida ulkan ishlar amalga oshirilmoqda. Yurtimiz o'quvchilarining turli xalqaro baholash dasturlaridagi ishtiroki buning yorqin dalili hisoblanadi.

Shu jarayonda ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini xalqaro mezonlar asosida baholash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, PISA, TIMSS va PIRLS kabi xalqaro baholash dasturlari o'quvchilarning funksional savodxonligi, mantiqiy fikrlashi hamda bilimlarni amaliyotda qo'llay olish darajasini aniqlashga xizmat qiladi.

Ushbu dasturlarda ishtirok etish orqali milliy ta'lim tizimining kuchli va zaif jihatlari tahlil qilinib, ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha aniq xulosalar chiqarish imkoniyati yaratiladi. Shuningdek, xalqaro baholash tadqiqotlari ta'lim mazmunini zamonaviy talablar asosida qayta ko'rib chiqish, o'qitish metodlarini innovatsion yondashuvlar bilan boyitish hamda pedagog kadrlarning kasbiy salohiyatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu jihatdan, mamlakatimizda o'quvchilarni xalqaro baholash dasturlariga tayyorlash masalasi ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi va tahlil natijalari. Umuman olganda O'zbekiston ta'lim tizimida PISA baholash dasturida o'qish savodxonligi — eng asosiy va markaziy ko'rsatkichlardan biri sanaladi. Chunki bu ko'nikma o'quvchilarning boshqa fanlardagi yutuqlari uchun asos bo'lib xizmat qiladi. PISA metodologiyasiga ko'ra, o'qish savodxonligi – bu o'quvchining matnlarni tushunish, ularni tahlil qilish, baholash, ularning mazmunidan kerakli ma'lumotlarni izlab topish va hayotiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini anglatadi. Bu ta'rif an'anaviy “matn o'qiy oladi yoki yo'q” tarzidagi yondashuvdan ancha keng ko'lamli va funksional hisoblanadi.

PISA testlari shuni ko'rsatdiki, yaxshi natijalar kitobxonlik madaniyati rivojlangan mamlakatlarda ko'proq qayd etiladi. Shu misol namunasidan kelib chiqib kitobxonlikni keng targ'ib etish yaxshi natijalarni ko'rsatib beradi. Masalan Ona tili o'qituvchisi darslarda o'quvchilarning mustaqil kitob tanlashi, o'qigan asari yuzasidan bahs yuritishi, o'z fikrini ifoda qilishi uchun sharoit yaratishi zarur. O'quvchilar o'rtasida, o'qigan kitoblari asosida “fikrlar dueli”, “muallif bilan suhbat” kabi innovatsion metodlar orqali ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkin. Bu jarayonda boshlang'ich ta'limda natijalar yuqori bo'ladi. Ma'lumotlar PISA rasmiy ma'lumotlar bazasidan olinadi, unda boshlang'ich sinf o'quvchilarining asosiy fanlar bo'yicha ko'rsatkichlari, demografik tafsilotlar va kontekst

omillari haqida to'liq ma'lumotlar mavjud. Tahlil qilish uchun tanlangan PISA sikli belgilanadi va baholash vositasiga kiritilgan har qanday tegishli yangilanishlar yoki tuzatishlar tegishli tartibda ko'rib chiqiladi. O'zbekiston uchun PISA test natijalarini sharhlash uchun miqdoriy ma'lumotlar tahlili qo'llaniladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari faoliyatining umumiy ko'rinishini taqdim etish uchun tavsiflovchi statistik ma'lumotlar, jumladan, o'rtacha ballar, standart og'ishlar va foizli reytinglardan foydalaniladi.

O'zbekistonning xalqaro ta'lim landshaftidagi o'rnini kontekstualashtirish uchun jahon o'rtacha ko'rsatkichlari va mintaqaviy hamkasblari bilan qiyosiy tahlil o'tkaziladi. Ushbu ma'lumotlar PISA testini o'tkazuvchi xalqaro tashkilot OECD ya'ni Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti tomonidan o'tkazilgan test natijalaridan olinadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki O'zbekiston ta'lim tizimida bu jarayon sezilarli ko'rsatgichlar ko'rsatgan bo'lsada ammo tizimda bir qancha o'zlashtirilishi kerak bo'lgan muammolar talaygina. An'anaviy ta'limga moslashib qolgan ta'lim oluvchilarning mantiqiy fikrlashi va vaziyatlarni to'g'ri baholay olishini yanada shakllantiruvchi testlar, hayotiy vaziyat(keys)larning o'quv adabiyotlariga kiritilishi fanning mazmunini yanada tushunarli ochib berishga xizmat qiladi.

Xulosa va Tavsiyalar. Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda PISA testi natijalarini ekspertizadan o'tkazish mamlakat boshlang'ich ta'lim tizimidagi muammolar va istiqbollarni yoritib beradi. Ushbu natijalarni tushunish takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash va o'quvchilarni tayyorlash uchun samarali strategiyalarni shakllantirish yo'lidagi hal qiluvchi qadam hisoblanadi. Va bu jarayon bizning ta'lim tizimimizni sifat darajasiga olib chiqishiga xizmat qiladi. PISA imtihoni natijalari taqdim etgan qiyinchiliklar va imkoniyatlarni yengishda

O'zbekiston nafaqat o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirish, balki umumiy boshlang'ich ta'lim sifatini oshirish imkoniyatiga ega. Yaxshilash yo'lida ta'lim organlari, o'qituvchilar, ota-onalar va keng jamoatchilik ishtirokida hamkorlikdagi sa'y-harakatlar talab etiladi. O'sish uchun belgilangan yo'nalishlarni hal qilish va strategik chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali O'zbekiston o'quvchilarni nafaqat PISA kabi xalqaro baholashda muvaffaqiyatga, balki tez rivojlanayotgan global landshaft talablariga javob beradigan mustahkam va mustahkam boshlang'ich ta'lim tizimini rivojlantirishi mumkin.

Avvalo bu ta'lim tizimiga tayyor pedagog kadrlarni ham tayyorlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Berilgan ma'lumotlarni har tomonlama o'rganib O'zbekistonda boshlang'ich ta'limni takomillashtirish va o'quvchilarning kelajak muammolariga puxta tayyorgarlik ko'rishlarini ta'minlash bo'yicha davom etayotgan muloqotga hissa qo'shishni maqsad qilib qo'yish, pedagog jamoa olidagi vazifa xisoblanadi. Jamiyatning ishtiroki va ota-onalarning ishtiroki ta'lim landshaftini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

PISA testining ahamiyati haqida xabardorlikni oshirish, uyda va jamiyatda qo'llab-quvvatlovchi muhitni shakllantirish talabalarining tayyorgarligiga va umumiy ta'lim natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi. Xalqaro tadqiqotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari, metodistlar va soha mutaxassislari uchun metodik qo'llanma. 'Sharq' nashriyot-matbaa Aksiyadorlik kompaniyasi. Toshkent – 2019
2. A.A.Ismailov va boshqalar .Xalqaro tadqiqotlarda o'quvchilarning matematik savodxonligini baholash (metodik qo'llanma). Ta'lim inspeksiyasi huzuridagi Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi. – Toshkent.
3. Xalqaro tadqiqotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash (Boshlang'ich sinf o'qituvchilari, metodistlar va soha mutaxassislari uchun metodik qo'llanma). Ta'lim inspeksiyasi huzuridagi Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi. Toshkent,
4. O'quvchilarni xalqaro tadqiqotlarga tayyorlashga mo'ljallangan Axborotnoma. Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi."O'qituvchi" nashriyot- matbaa ijodiy uyi. Toshkent, 2020.
5. To'rayev, O. (2020). O'zbek tilini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
- 6.Rasulov, N. (2019). Ta'lim sifatini oshirishda o'quvchi markazli yondashuvning ahamiyati. Tashkent Pedagogical Journal.

